

Elity starších popelnicových polí

Sociální diferenciaci je stará jako lidstvo samo. Můžeme o ní mluvit už v období mladšího paleolitu. Asi první společenskou elitou byli šamani. Tohoto významného postavení požívali jedinci, kteří vynikli svými duševními schopnostmi, jako například výtvarným nadáním, či tělesnou deformací, jenž měla původ už v prenatálním vývoji nebo byla následkem tvrdého života. Jak ale můžeme s jistotou říct, že daný jedinec patřil k nobiletě či existovala za jeho života citelně patrná sociální diferenciaci? Vodítkem v těchto temných vodách nám je bez přítomnosti písemných pramenů hmotná kultura a pohřební ritus, jenž sám asi nejlépe odkrývá roušku postavení jedince na počátku lidských dějin.

Jak poznamenává Maria Novotná: „náboženství a umění byli medium, ve kterém se od začátku projevovala nerovnost a diferenciaci společnosti.“

Postupem času, však nabírá sociální pavučina své složitosti a do popředí se hrnou nové společenské role jakou jsou například dědiční kmenoví náčelníci opírající svou moc o ozbrojenou družinu. Podle kovového šperku se dalo na nekropoli Varna I. v dnešním Bulharsku z doby měděné určit a vyčlenit až čtyři sociální skupiny. V bohatých mužských hrbech byli vždy zbraně. Sekeromlaty z mědi, kamene a zlatého plechu - byli symboly jejich stavu. Odkud však tito bezpochyby vlivní a bohatí náčelníci čerpali svoji moc? Bohatství a moc kdysi jako dnes plynulo z těžby nerostných surovin a následného dálkového obchodu, jako byla měď, cín, rohovec, obsidián ... atd.

Přibližně od poloviny 3. tisíciletí se znakem nobility stávají zbraně z cenného kovu a ještě před samou dobou bronzovou se k nim připojuje zpravidla náročná stavba hrobu.

Kontrola těžby a obchodu s kovy zabezpečovala prosperitu jednotlivců a potažmo celé komunity. Dobrým příkladem pokračující sociální diferenciaci je hrob dospělého jedince a dítěte z Leubigen ze starší doby bronzové. V hrobě s náročnou úpravou a mohylovým zásypem leželi artefakty poukazující na společenskou prestiž pochovaných zbraně (sekery, dýky) zlaté šperky. V. Pingel pak výstižně nazval osoby pochované v bohatých hrobech ze začátku 2. tisíciletí ve středním Německu „cínovými“ knížaty.

Počínaje obdobím popelnicových polí se stává novým ukazovatelem společenského postavení čtyřkolový vůz tažený koňským záprahem a soupravy kovových tepaných nádob. Ty jsou mnohem častější v západní části střední Evropy než v části východní. V případě kovových nádob se pravděpodobně jedná o odlišné kulturní zvyklosti.

Absence nálezů čtyřkolových vozů může být jiná než v případě kovových nádob, neboť je všeobecně známo, že každá součást vozu a koňského postroje se nedá spolehlivě poznat a určit její funkční místo. Netýká se to jen kusů, které prošli ohněm pohřební hranice nebo byli jinak zničené, ale i dobře zachovaných exemplářů.

Literatura:

NOVOTNÁ, M. 2004: K elitám období starších popelnicových polí na Slovensku. In: K počtě Vladimíru Podborskému. Brno, 497-506.

PAULÍK, J. 1963: K problematice čakanskej kultúry v Karpatskej kotline, Slovenská archeológia 11/2, 269-338.